

Norjan valtiovarainministeri

Pohjoismaiden neuvosto
Ved Stranden 18
DK-1061 København K
Tanska

12/3631 BGR

lokakuu 2012

Vastaus Pohjoismaiden neuvoston kirjalliseen kysymykseen köyhyyden ehkäisemisestä

Viittaa Pohjoismaiden neuvoston jäsenen Finn Sørensenin (EL) 10. syyskuuta 2012 päivättyyn kirjalliseen kysymykseen köyhyyden ehkäisemisestä. Liitteenä ovat Norjan, Ruotsin, Suomen ja Tanskan kirjalliset vastaukset. Alle on koottu osia maiden vastauksista. Myös Islannin osuus käy ilmi tästä vastauksesta.

1. Pidetäänkö köyhyyttä kasvavana ongelmana talouskriisin puhjettua vuonna 2008?

Pohjoismaissa tuloerot ovat kansainvälisestä näkökulmasta tarkasteltuna pienet. Pitkällä aikavälillä kaikkien yhteiskuntaryhmien reaalitytulot ovat nousseet. Pienituloisten talouksien osuus on useimmissa Pohjoismaissa ollut pitkään suhteellisen muuttumaton.

Norjassa pienituloisten suhteellinen osuus on ollut jokseenkin vakaa viime vuosina, myös vuonna 2008 alkaneen taloudellisen taantuman jälkeen. Yksi tärkeä syy tähän on se, että taantuma ei Norjassa johtanut erityisen suureen työttömyyden nousuun. Pienituloisen ryhmän koostumus on kuitenkin muuttunut siten, että lapsia ja lapsiperheitä on enemmän ja vanhuksia vähemmän. Tämä liittyy lisääntyneeseen maahanmuuttoon ja ylimääräiseen vähimmäiseläkkeen nousuun. Sosiaaliturvien vastaanottajien osuus nousi vuosina 2009 ja 2010 kahteen edelliseen vuoteen verrattuna. Tuensaajien osuus vuonna 2010 oli kuitenkin matalampi kuin vuonna 2006 ja sitä edeltävinä vuosina.

Ruotsissa tuloerot ovat kasvaneet viimeisten 20 vuoden aikana. Pidemmällä ajanjaksolla tarkasteltuna reaalitytulot ovat nousseet kaikissa tuloryhmissä. Kaikkein pienituloisimpien ryhmissä talouden taso on kuitenkin kehittynyt merkittävästi heikommin kuin väestön mediaanitulo. Tärkeä syy tähän on se, että monet pienituloiset saavat päätulonsa muualta kuin työstä. Tulonsiirrot ja tuet ovat kehittyneet heikommin kuin palkat viimeisten 15 vuoden aikana.

Suomi ilmoittaa, että köyhiksi katsottavien osuus on ollut suhteellisen muuttumaton. Tämä koskee myös sosiaalitukien saajien osuutta. Rakenteelliset ongelmat ovat kuitenkin lisääntyneet sen myötä, että työttömyys on kasvanut.

Islannissa köyhyysrajan alapuolella elävien osuus oli vuonna 2010 alempi kuin vuosina 2006–2008. Kokonaistulot olivat kuitenkin pienemmät kuin ennen taluskriisiä.

2. Mitä hallitukset ovat tehneet ja mitä ne tekevät parhaillaan auttaakseen ihmisiä pois köyhyydestä?

Pohjoismaiden yleinen politiikka köyhyyden torjumiseksi on pitkälti pyrkimystä täystyöllisyyteen. Siihen pyritään vastuullisella talouspolitiikalla, panostamalla työkyvyn vahvistamiseen ja työmarkkinoiden houkuttelevuuteen sekä varmistamalla, että sosiaaliturvajärjestelmät kattavat kaikki kansalaiset.

Norjassa hallitus esitti vuoden 2007 valtion tulo- ja menoarvion yhteydessä *köyhyyden vastaisen toimintasuunnitelman*. Toimintasuunnitelma on osa kokonaispolitiikkaa, jolla pyritään tasaamaan taloudellisia ja sosiaalisia eroja ja torjumaan köyhyyttä. Suunnitelmaan kuuluu toimia taloudellisesti ja sosiaalisesti heikossa asemassa olevien ryhmien elämänlaadun parantamiseksi. *Heikossa asemassa olevien ryhmien kehittämisohjelma* on aloite, jolla pyritään työllistämään ja osallistamaan pitkään tukijärjestelmien varassa eläviä henkilöitä. Ohjelmaa on toteutettu kaikissa Norjan kunnissa vuodesta 2010. Hallituksen kattava politiikka sosiaalisten ja taloudellisten erojen ehkäisemiseksi on esitelty hallituksen esityksessä suurkäräjille numero 30 (2010–2011) .

Ruotsin hallituksen talouspolitiikan lähtökohta on se, että talouskasvun tulisi koitua kaikkien eduksi. Ruotsin hyvinvointijärjestelmä kattaa koko väestön ja pyrkii luomaan kaikille yhtäläiset mahdollisuudet sekä tasa-arvon miesten ja naisten välille. Hallituksella on kunnianhimoiset tavoitteet hyvinvoinnin jakautumisen suhteen ja kaikkien saatavilla olevan toimivan hyvinvointijärjestelmän luomiseksi. Tämän vuoksi on tärkeää vaalia ja kehittää julkisia hyvinvointijärjestelmiä.

Suomen hallitusohjelmassa vuosille 2011–2015 köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen torjuminen on yksi tärkeimmistä painopistealueista. Ohjelmassa painotetaan, että köyhyyttä ja syrjäytymistä ehkäistään vahvistamalla ihmisten osallistumista ja työmahdollisuuksia, vähentämällä työttömyyttä, luomalla mahdollisuuksia sekä vahvistamalla sosiaaliturvaa. Suomen sosiaali- ja terveysministeriö koordinoi syrjäytymisen vastaista toimintaohjelmaa.

Tanskassa hallitus on tehnyt talousuudistuksen, johon liittyy useita toimia kasvun ja työpaikkojen luomiseksi, sillä työllisyys on nopein tapa vähentää pienituloisuutta. Lisäksi hallitus on solminut sopimuksen joustavasta työstä ja varhaiseläkkeistä ehkäistäkseen etenkin nuorten joutumista pysyvästi varhaiseläkkeelle työmarkkinoiden ulkopuolelle. Muista toimista voidaan mainita, että hallituksen vuoden 2012 budjetin myötä poistettiin alhaisin toimeentulotuki. Lakkauttamisen arvioidaan vähentävän pienituloisten määrää 7 000–8 000 henkilöllä, jos muita tekijöitä ei huomioida.

Islannissa köyhyyden torjuminen on hallitusohjelman keskeinen osa. Vaikka julkisia menoja on jouduttu leikkaamaan paljon viime vuosien aikana, hyvinvointijärjestelmä on säästynyt leikkauksilta. Tähän kuuluvat muun muassa tulonsiirrot ja toimet kotitalouksien velkojen ja korkokustannusten helpottamiseksi. Ensi vuonna hallitus aikoo nostaa lapsilisiä huomattavasti.

3. Hallituksia pyydetään antamaan selvitys siitä, kuuluuko köyhyyttä ehkäiseviin toimiin virallisesti asetettu köyhyysraja, miten tämä raja on määritelty ja miten sitä käytetään hallitusten politiikassa?

Pohjoismaiset hallitukset eivät ole määrittäneet virallisia köyhyysrajoja tai pienituloisuuden määritelmiä. Hallitukset seuraavat kuitenkin koko ajan suhteellisen pienituloisuuden kehitystä, yhdessä muiden keskeisten eriarvoisuuden ja köyhyyden indikaattorien kanssa.

Norjassa tätä tehdään muun muassa siten, että tilastokeskus (SSB) laatii työministeriön toimeksiannosta vuosittain raportteja eri pienituloisten ryhmien taloudesta ja elinehdoista. Norja seuraa kehitystä suhteessa EU:n määrittelemään suhteelliseen köyhyysrajaan, joka on alle 60 prosenttia mediaanitulosta, sekä suhteessa OECD:n määritelmään, joka on 50 prosenttia mediaanitulosta.

Ruotsissa tilannetta seurataan erityisesti lapsiperheiden, ikääntyvien ja sosiaalitukia saavien osalta. Nykyinen hallitus on ryhtynyt toimiin parantaakseen elintasoja ryhmissä, joiden itsenäisen toimeentulon mahdollisuuksia on jo vahvistettu, mutta joiden taloustilanne on silti heikko.

Suomessa hyödynnetään EU:ssa yleisesti hyväksyttyä menetelmää suhteellisen köyhyyden mittaamiseksi (jonka mukaan köyhiä ovat henkilöt, joiden käytettävissä olevat tulot jäävät alle 60 prosenttiin kaikkien talouksien mediaanitulosta). Hallitus seuraa myös muita mittaamenetelmiä, jotka kuvaavat kotitalouksien taloudellista tilannetta ja tuloeroja.

Tanskassa hallitus on asettanut asiantuntijaryhmän, jonka tehtävänä on tarkastella eri tapoja mitata köyhyyttä ja laatia ehdotus köyhyysrajaksi Tanskassa. Tarkoitus on mahdollistaa todellisen kehityksen seuraaminen ajan myötä.

Islannissa tieteellisessä ja poliittisessä keskustelussa käytetään tilastokeskuksen köyhyysmääritelmiä, mutta virallista köyhyysrajaa ei kuitenkaan ole asetettu.

4. Olisivatko hallitukset valmiita tekemään pohjoismaista yhteistyötä yhteisten köyhyyden määrittely- ja mittaamenetelmien laatimiseksi ja ongelman ratkaisemiseksi?

Pohjoismailla on osittain eri käsitys siitä, mitä tilastollisia mittareita pitäisi käyttää köyhyydestä puhuttaessa, eivätkä maat näe suoraa tarvetta tehdä tässä kysymyksessä pohjoismaista yhteistyötä. Useat maat kuitenkin toteavat, että kokemustenvaihto tutkimuksen ja köyhyyttä torjuvien menetelmien suhteen on kuitenkin hyödyllistä.

Terveisin

Sigbjørn Johnsen